

SANAYİ DÜNYASI İÇİN GİDİŞATA DAİR NOTLAR

TRENDS UPDATE

23.10.2025(Periyodik Yayın Değildir)

Hatırlayacak olur isek:

- Geçmişte Türkiye’de hangi dönemde şirketlerin döviz açığı rekor seviyeye ulaşmış ise o dönemi izleyen dönemde dövizin patladığını,
- Eğer aynı şekilde gider ise Ekim ayı itibariyle de şirketlerin döviz açığının rekorlar kıracağını ve dolayısıyla da izleyen dönem olan Ekim-Şubat arasında “geçmişteki tecrübelerin tekrar etme olasılığını” belirtmiş idik.
- Şimdilik bu sorun geçmiş tecrübelerimiz çerçevesinde ilerlemektedir:

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB):

- Finansal kesim dışındaki firmaların net döviz açığı, ağustosta 185 milyar dolara ve döviz yükümlülükleri de 355 milyar dolarla rekor seviyeye ulaştı.
- Ağustos 2025de bir önceki aya göre varlıklarda;
 - yurt dışına doğrudan sermaye yatırımları 747 milyon dolar arttı.

- ihracat alacakları 405 milyon dolar arttı.
- Yükümlülük dağılımında ise:
 - yurt içinden sağlanan nakdi krediler 2 milyar,
 - yurt dışından sağlanan krediler 1,8 milyar dolar arttı.

YORUMLARIMIZ:

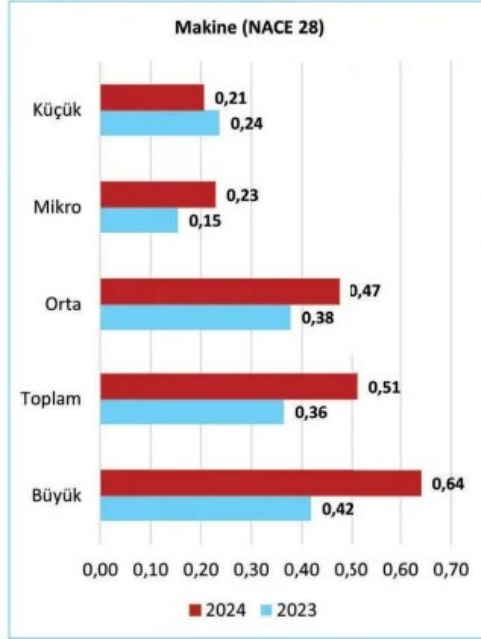
- Dikkat edilecek olur ise şirketlerin yükümlülükleri milar dolar ancak varlıkları milyon dolar artıyor.
- Şirketler geçmişte aldıkları ucuz ancak kısa vade TL kredileri yurtiçi bankalar nezdinde uzun dönem ve döviz kredilere çeviriyor olabilirler. Nitekim asıl artış uzun vade yükümlülüklerdedir. Eğer bu dönüşümü hedge ederek yapıyorlar ise olumlu bir gelişme.
- Ancak örnek olarak; gelirleri TL olan yurtiçi inşaat/gıda/hizmet vb firmaları da sırf kredi borcunu uzun vadeye yaymak amacı ile ve döviz artış riskini hedge etmeden (bankalara kısıtlama getirilmesine rağmen) döviz kredisi alıyor ise döviz artış riski yüksektir.

LEVENT AKBAY (Nasil Bir Ekonomi NBE):

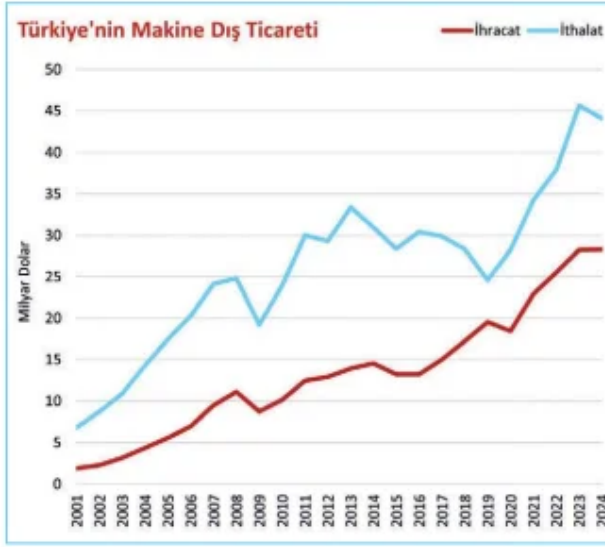
- OSB'lerde 5 binden fazla yatırım süresinde tamamlanamadı. (NOTUMUZ: Bir kısmı yatırımcı değildi ve aslında arazi alıp değerlenince satmak niyetinde idi) Türkiye genelinde 60 bin OSB parselinin 12 bini hâlâ üretime geçemedi.
- 4 bin 700 yatırımcıya Mart 2025'ten itibaren ek süre verildi. 500'ü aşkın süre uzatım başvurusu reddedildi. 300 yatırımcı da döner sermaye harcını yatıramadığı için hak kaybına uğradı. Böylece toplam 800 parselin mevzuat gereği kamulaştırılması gündeme geldi. Harç ise arazilerinin güncel değerinin 10 binde 1'i ile 1000'de 5'i arasında üç kategoride hesaplanıyor.
- Kamulaştırma fiyatları arazi sahipleri açısından düşük bulunacak ve yargısal süreçler başlayacak.
- Kamulaştırmadan kurtulmak isteyen girişimciler faaliyet ruhsatı almak için inşaatlara başladılar ancak yatırımcılar inşaatlara başlasa bile fiilen üretime geçene kadar harç ödemeye devam edecekler.
- Süreleri dolmuş, yapı ruhsatı veya işyeri açma ve çalışma ruhsatı alamamış yatırımcılar, 31 Aralık 2025'e kadar Bakanlığa başvururlarsa, Bakanlık tarafından en fazla 31 Mart 2028'e kadar ek süre alabilecekler.

Makine İhracatçıları Birliği MAİP: Arge harcamasının net satışlara oranı olarak makine sektörü büyük şirketlerde % 0,64 oranında. Bu oran Avrupa'daki % 4 seviyesinden çok geride:

Şekil 5. Ar-Ge harcamasının net satışlara oranı (%)

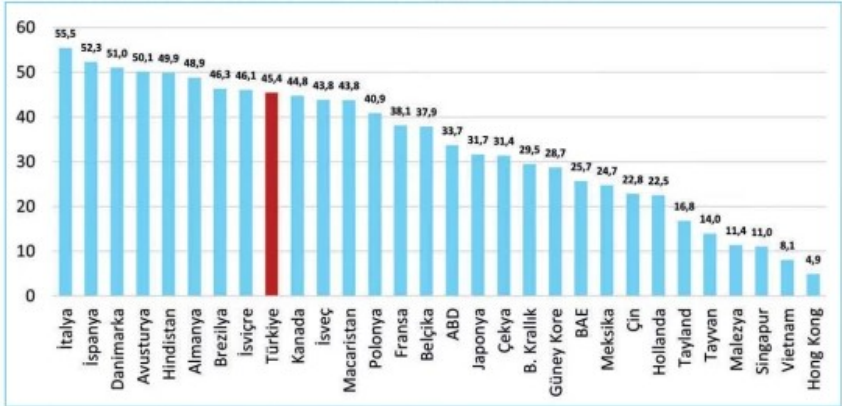

Kaynak: TCMB Sektör Bilançoları, yazarların hesaplamaları.

Türkiye yüksek gelir yüksek bağlantı (iyi ürün) kategorisi makine ihracatında dünyada 9. Sırada:

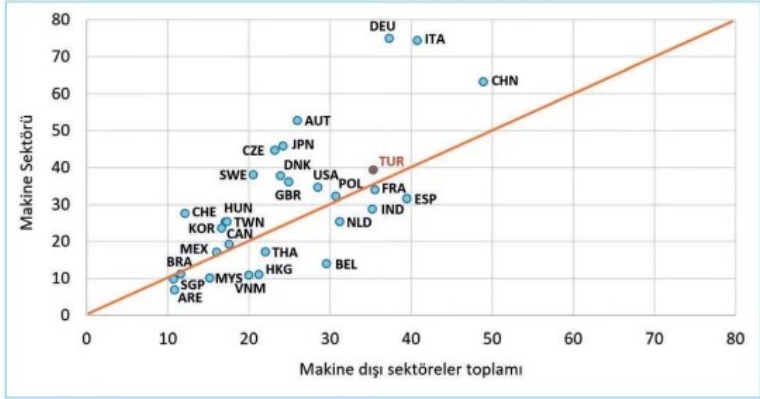
Şekil 3. En çok makine ihraç eden 30 ülkenin makine ihracatlarına "iyi ürün" oranı

Kaynak: BACI veri tabanı, Dünya Bankası, yazarların hesaplamaları.

Oransal olarak daha fazla rekabetçi ürünler ihraç eden ülkeler arasında; Almanya, İtalya, Çin öne çıkıyor:

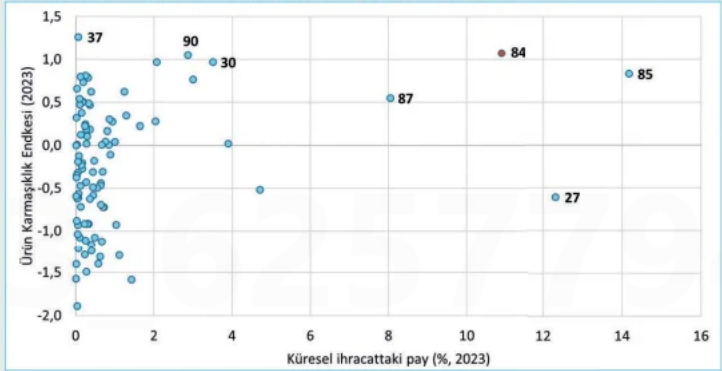
Şekil 4. İhracat yapılan ürün grubu sayısı içinde rekabetçi olunanların payı (% 2023, en çok makine ihracatı yapan 30 ülke)

Kaynak: BACI veritabanı, yazarların hesaplamaları.

Aşağıdaki grafikte 84 rakamı makine sektörünü ifade ediyor. İleri teknolojiye dayalı ve yüksek bilgi gerektiren yani karmaşıklık endeksi yüksekliğine göre makine sektörü ikinci sırada geliyor:

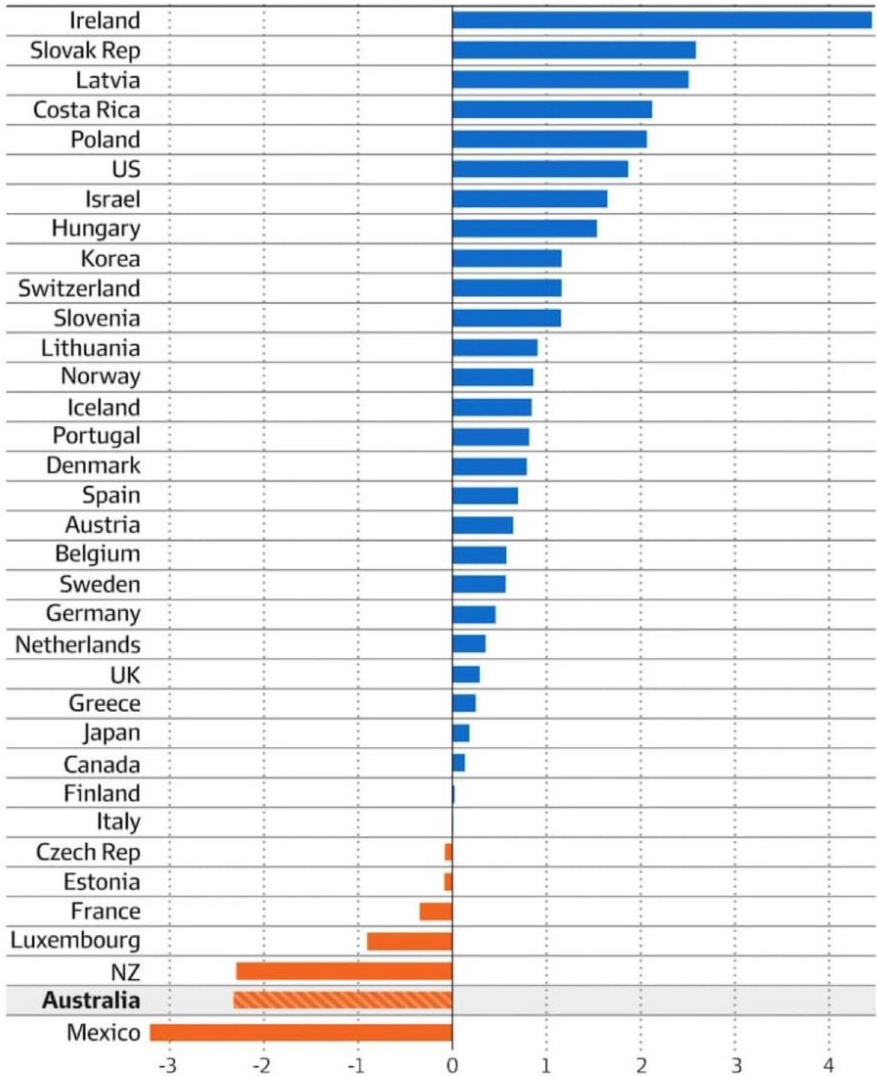
Şekil 1. Sektörlerin Ürün Karmaşıklık Endeksi skorları ve küresel ihracattaki payları

Kaynak: Harvard Üniversitesi Büyüme Laboratuvarı. *Hesaplama HS2012 sınıflaması iki basamak kırılımda yapılmış olup etiketlerde sektörlerin söz konusu sınıflamadaki kodları bulunmaktadır.

Michael A. Arouet: ABD, Polonya veya İsrail gibi üretkenliğe odaklanan, sürekli gelişen ve daha müreffeh hale gelen ülkeler var. Fransa veya Avustralya gibi, servetin bölünerek çoğaltılabileceğine inanan ülkeler de var.

Average productivity* growth rate, 2019-2024 (CAGR %)

*Adjusted for US purchasing power

SOURCE: OECD

Max Alberhasky (California Üniversitesi araştırmalarına dayanarak x.com PsikoBilim): Nazik, düşünceli, uyumlu, depresif, kaygılı ve duygusal olarak dengesiz insanlar daha az kazanma eğilimindeyken; disiplinli, sorumlu ve enerjik olanlar daha yüksek maaşlara ulaşıyorlar.

Mehmet Uçaravcı: Nakit Akış Yönetiminde Sale and Lease Back” (Sat-Geri Kirala) modeli bir şirketin sahip olduğu taşınır veya taşınmaz varlığı satıp, aynı varlığı kiracı olarak geri kullanmaya devam etmesi anlamına gelir. Örneğin bir üretim şirketi, fabrika binasını veya makine parkını bir finansal kuruluşa satar; ancak varlığın kullanım hakkını kiralama yoluyla elinde tutar. Bu sayede işletme hem üretim faaliyetlerine ara vermeden devam eder hem de varlığın satışından elde ettiği nakdi yeni yatırımlara, borç ödemelerine veya işletme sermayesine yönlendirebilir. Bu modelin temel avantajı likidite yaratma kapasitesidir. Özellikle sermaye maliyetinin yüksek, krediye erişimin zor olduğu dönemlerde şirketler, bilançolarındaki varlıkları bu yolla nakde çevirerek finansal esneklik kazanır. Ayrıca satışla birlikte

bilançodaki sabit varlıklar azalırken, kira gideri faaliyet gideri olarak yazılarak vergi avantajı da sağlanabilir.

Türkiye’de sale and lease back işlemleri genellikle finansal kiralama şirketleri tarafından gerçekleştirilir ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında düzenlenir. Sermaye piyasalarında da gayrimenkul yatırım ortaklıkları (GYO) aracılığıyla benzer modeller uygulanmaktadır.

Sonuç olarak, sale and lease back şirketlere nakit yaratma, bilanço yönetimi ve operasyonel devamlılık açısından güçlü bir araç sunar. Doğru planlandığında bu yöntem, varlıkların âtıl kalmadan işletmenin büyüme stratejisine hizmet etmesini sağlar.
